DUA

Dua ve davet kökünden türeyen kelimeler Kur'an-ı Kerim'de iki yüze yakın yerde geçmektedir. Bu kök ve türevlerinde çağırmak, yakarmak, sığınmak, ilgi kurmak anlamları esastır. Kur'ansal bir terim olarak dua Allah'la kul arasında diyalog anlamındadır ki, kuldan Allah'a yakarış ve sığınma, Allah'tan kula merhamet, bağış ve koruma ifade eder.

Yaratan, yaratılan ilişkisinin yukarıdan aşağı (makrodan mikroya) iniş kısmı bir boyutuyla Allah'ın lütfü, bir boyutuyla da vahiydir. Aynı ilişkinin aşağıdan yukarı (mikrodan makroya) çıkış kısmı ise bir boyutuyla isyan, bir boyutuyla niyaz yani duadır. (Bu konuda bk. İzutsu; *Kur'anda Allah Kavramı,* 126) Demek oluyor ki, Yaratan yaratılan ilişkisinde Allah'tan kula hep bağış ve yardım gelirken kuldan Allah'a bazen yakarış bazen de isyan ve nankörlük yükselmektedir.

İki türlü zaman vardır: Matematik zaman, ilahî-yaratıcı hür zaman. Dua, bir adı da mutlak zaman olan yaratıcı zamanla temastır. Kierkegaard'a göre, yaratıcı zamanla temas sadece dua sayesinde mümkündür. Bir başka varoluşçu düşünür olan Jaspers'e göre de hürriyetle temas dua ile elde edilen bir bahtiyarlıktır. Çağdaş İslam düşünürü Muhammed İkbal, esası ve kelime anlamı dua olan namazı 'mekanik hayattan hürriyete kaçış' diye tanıtarak ifadeye koyduğumuz düşünceyi bir başka biçimde dile getirmektedir.

Dua, iki şuurlu benliğin varlığını gerekli kılar. Kur'an bu nokta üzerinde dururken, cansız ve şuursuz maddelere yakarmanın, dua adı altında karanlığa teslim olmak olduğunu ifade eder. (bk. 13/14; 16/80; 30/52; 35/14; 40/50; 46/5) Şuurlu bir varlık olan insanın duasına cevap verebilecek benlik, şuurun da kaynağı olan Yaratıcı'dır. (3/38; 14/ 39)

İnsan, dualarıyla hep hayrı bulmak peşindedir. Bu arzusuna ulaşmak için bıkıp usanmadan yakarır. (41/49) Ne yazık ki, insan, duasını hedefinden saptırdığı için bazen, hayrı aramak adına şer için yakarır. (17/11; ayrıca bk. burada, Davet mad.)

Kur'an, duada samimiyet, boyun bükükliik, sessizlik, gizlilik ve ürpertiyi önermektedir. Önerilenlerden biri de duanın kabul edileceğine derinden inanmaktır. (7/55, 56; 40/14, 65)

Kur'an'ın anlayışına göre, hayat, yaratılan ile Yaratan arasında bir ilişki olduğundan insanın tüm faaliyetleri, farkında olsun veya olmasın, bir dua sergiler. Dua, Yaratıcı ile yaratılanın temel ilişkisidir ve bu anlamda tüm varlık ve oluş bir dua faaliyetidir. Bu genel ve temel faaliyetin hür iradeye ve şuura ulaşan kısmı insanda görülüyor. İnsan-Allah arası ilişkinin Allah'tan insana yani makrodan mikroya doğru olanına vahiy ve inayet, insandan Allah'a yani mikrodan makroya doğru olanına dua denir. Birinci halde, bir iniş (vahyi ifade için Kur'an nüzul ve tenzil deyimlerini kullanır ki, birincisi iniş, ikincisi indirmek demektir), ikinci halde bir çıkış söz konusudur.

Allah'ın vahiy ve inayeti nasıl sürekli ise, insanın duası da sürekli olmalıdır. İnsan, ilişkinin iniş kısmından sürekli yararlanırken, çıkış kısmında tembelliğe düşmekle varlık ve oluş sırrına sırt çevirmektedir. Cenab-ı Hak, insanı, bu ihmal ve nankörlüğünü bırakmaya çağırıyor.

Duanın her hal ve şartta yaşatılması, Yaratıcı'nın insandan istediği tavırlardan biridir. Sıkıntı ve zorluk zamanlarında dua edip mutluluk ve refah zamanlarında bunu bırakanlar kınanmaktadır. Kur'an, böyle bir tavrı insanın onuruyla bağdaştırmıyor. (10/12; 39/49)

Allah, kuluna şah damarından daha yakın olduğu için dua faaliyetinde insanın bağırıp çağırmasına, dövünmesine, süslü-püslü kelimeler, düzenli, kafiyeli cümleler bulmasına hiç gerek yoktur. (2/186; 7/55)

Duanın Allah'a ulaşması için tanrısal isim ve sıfatların herhangi birinin bir üstünlüğü de yoktur. Kulun yöneliş ve yakarışı hangi isimle olursa olsun Allah buna cevap verecektir. Önemli olan, bilinç ve samimiyettir. (17/110)